

Pedagogika specjalna dla pracowników socjalnych

Pod redakcją
Danuty M. Piekut-Brodzkiej
i Jadwigi Kuczyńskiej-Kwapisz

Pedagogika specjalna dla pracowników socjalnych

Pod redakcją
Danuty M. Piekut-Brodzkiej
i Jadwigi Kuczyńskiej-Kwapisz

Warszawa 2009
Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej

K₂ 197998

Opiniował
Prof. dr hab. Andrzej Giryński

Redaktor
Julita Kobos

Projekt okładki
Danuta Czudek-Puchalska

ISBN 978-83-89600-00-4

© Copyright by
Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
Warszawa 2004

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	5
Część I. Wprowadzenie	
Danuta M. Piekut-Brodzka. Wiedza z zakresu pedagogiki specjalnej niezbędna w pracy socjalnej	8
Ewa M. Kulesza, Barbara Marcinkowska. Definicje, skala i dynamika zjawiska niepełnej sprawności	15
Tomasz Gradziński. Rehabilitacja – wyjaśnienia ogólne	22
Część II. Pedagogika osób niepełnosprawnych umysłowo	
Radosław J. Piotrowicz, Ewa Wapiennik. Niepełnosprawność umysłowa – definicje, etiologia, klasyfikacje	30
Radosław J. Piotrowicz, Ewa Wapiennik. Charakterystyka osób z niepełnosprawnością umysłową	39
Joanna Głodkowska. Specyfika kontaktu z osobami niepełnosprawnymi umysłowo	50
Joanna Głodkowska. Rehabilitacja osób z niepełnosprawnością umysłową	60
Radosław J. Piotrowicz, Ewa Wapiennik. Kształcenie oraz specjalistyczne placówki świadczące pomoc na rzecz osób z niepełnosprawnością umysłową i ich rodzin	73
Część III. Pedagogika osób słabo widzących i niewidomych	
Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz. Istotne problemy tyflopedagogiki	88
Dysfunkcja narządu wzroku, przyczyny utraty lub znacznego jego uszkodzenia	88
Wpływ braku wzroku na sytuację życiową osób niewidomych i słabo widzących	90
Specyfika kontaktu z osobą niewidomą i słabo widzącą	91
Rehabilitacja osób niewidomych i słabo widzących	95
Możliwości zawodowe osób niewidomych i słabo widzących	97
Kształcenie osób niewidomych i słabo widzących oraz specjalistyczne placówki świadczące pomoc tym osobom i ich rodzinom	99
Część IV. Pedagogika osób niesłyszących i słabo słyszących	
Urszula Eckert. Istota wady słuchu i jej przyczyny	104
Ewa Kulczycka. Wpływ braku lub zaburzeń słuchu na sytuację życiową osób dotkniętych tą dysfunkcją oraz na sytuację ich rodzin	107
Katarzyna Wereszka. Specyfika kontaktu z osobami o różnym stopniu uszkodzenia słuchu	111
Anna Prozych. Istota, zasady, metody terapii osób o różnym stopniu uszkodzenia słuchu	114
Katarzyna Bieńkowska-Robak. Kształcenie osób z wadą słuchu oraz specjalistyczne placówki udzielające wsparcia tym osobom i ich rodzinom	117

Część V. Pedagogika dzieci przewlekle chorych i z uszkodzonym narządem ruchu	
Barbara Pasamonik. Pojęcie dziecka przewlekle chorego oraz klasyfikacja uszkodzeń narządu ruchu	122
Agnieszka Konieczna. Wpływ choroby przewlekłej oraz zmian w narządzie ruchu na funkcjonowanie dziecka	129
Magdalena Loska. Leczenie, wychowanie i kształcenie dzieci przewlekle chorych oraz z uszkodzonym narządem ruchu	155
Część VI. Opieka nad dzieckiem osieroconym	
Ewa Tomasik. Sieroctwo społeczne – pojęcie i przyczyny	168
Ewa Drozd. Rodzinne i instytucjonalne formy opieki nad dzieckiem osieroconym	173
Część VII. Nieprzystosowanie społeczne (niedostosowanie społeczne)	
Lesław Pytka. Nieprzystosowanie społeczne dzieci i młodzieży	182
Elżbieta Domarecka-Malinowska. Profilaktyka niedostosowania społecznego i resocjalizacja w środowisku otwartym	194
Kazimierz Pospiszyl. Systemy i modele oddziaływań resocjalizacyjnych (próba przeglądu)	201
Danuta M. Piekut-Brodzka. Pomoc postpenitencjarna	208

SŁOWO WSTĘPNE

Praca socjalna ma charakter interdyscyplinarny. Szuka obramowania i podstaw swojej działalności naukowej i praktycznej w ustaleniach różnych dyscyplin naukowych, w ślad za coraz to nowymi wyzwaniem życia społecznego i jednostkowego. Wzrasta obecnie liczba osób niepełnosprawnych – z dysfunkcją narządu ruchu, wzroku, słuchu, niepełnosprawnych intelektualnie, z uszkodzeniami sprzężonymi, niedostosowanych społecznie. Pracownik socjalny zmuszony jest coraz częściej czerpać z dorobku naukowego i doświadczeń pedagogiki specjalnej, pomagając ludziom niepełnosprawnym fizycznie, psychicznie, społecznie. Powinien rozumieć niepełną sprawność jako kontinuum: od zaistnienia stanu organicznych dysfunkcji, niepełnej sprawności życiowej, do dysfunkcjonalności psychicznej, społecznej.

Pracę socjalną należy opierać na bio-psycho-społecznej koncepcji niepełnosprawności, tzn. traktować istotę ludzką nie tylko w swoistości biologicznej, ale przede wszystkim jako członka grup, społeczności, dostrzegać pełnione przez niego role, trudności w wypełnianiu zadań życiowych, ograniczenia w uczestniczeniu w życiu społecznym, kontekst indywidualny i środowiskowy, w jakim funkcjonuje. Wyraźnego podkreślenia wymaga fakt dostosowywania nie tylko jednostki, grupy osób nie w pełni sprawnych do środowiska, ale i środowiska do ich potrzeb, jak również podejmowania walki z dyskryminacją, upośledzeniem społecznym niepełnosprawnych, m.in. z segregacją edukacyjną i zawodową.

Pedagogika specjalna pozwala bardziej precyzyjnie spojrzeć na tę grupę klientów pracowników socjalnych, na ich potrzeby, sposób wspierania, w tym rehabilitację medyczną, psychologiczną, zawodową, społeczną (które wzajemnie się przenikają). Skuteczność rehabilitacji zależy od współpracy zespołu różnych specjalistów, wśród których pracownik socjalny pełni rolę koordynatora. Brak takiej współpracy przyczynia się do pogłębiania zaniedbań wobec osób niepełnosprawnych.

W bogatej literaturze z zakresu zarówno pracy socjalnej, jak i pedagogiki specjalnej mało jest opracowań, które służyłyby pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi. Lukę tę wypełnia niniejsza publikacja. Zawiera wybrane problemy, wyjaśniane na gruncie pedagogiki specjalnej, a występujące w pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi.

Opracowanie przygotowane jest przez zespół specjalistów zajmujących się pedagogiką specjalną z przeznaczeniem dla pracowników socjalnych. Autorzy przedstawiają w nim (dążąc do uzyskania syntetycznego obrazu) zagadnienia dotyczące istoty danej dysfunkcji, jej przyczyn, podstawowych problemów i potrzeb życiowych osób niepełnosprawnych i ich rodzin, specyfiki kontaktu z nimi, rehabilitacji, kształcenia oraz charakterystykę służb społecznych niosących pomoc niepełnosprawnym i ich rodzinom.

Danuta M. Piekut-Brodzka